Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 253 (10.636). Львів, середа 11 листопада 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ: Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 7 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Админістрації.
Ціна одного примірника 20 сот.

In carcere et vinculis.

Промова Голови Українського Соймового Клюбу посла Сергія Хруцького, виголошена на пленумі сойму дня 28. жовтн. 1925. року, при першому читанні закону про тюремництво.

Прошу Високої Палати! Нинішня промова о. посла Виремборского, як також п. міністра пригадали мені, як то недавно польські літерати й письменники звернулися до письменників французьких із запевненням, що

ніякого білого терору в Польщі немає.

Але дійсність відповіла на цей неправдивий документ у такий спосіб, що відразу сталися знані випадки у Львові, де в судовій вязниці в присутности директора тієї вязниці і всіх вязничних влад дозорці скатували у варварський спосіб інж. Андрія Мельника, Зибликевича й инших. Відразу отже хочу покінчити з тим твердженням п. міністра Жихлінського, що *ніякого биття вязнів нині нема.* Ось судово-лікарські оглядини побитих у Львові вязнів, переведені в початках, ствердили бодай тільки якесь легке ушкодження тіла у інж. А. Мельника й инших у часі тої події. Але коли інж. Мельник запросив відомого лікаря Паньчишина і цей представив опісля прокураторським владам лікарський протокол своїх оглядин, то цей протокол Паньчишина спричинив другі судово-лікарські оглядини, і ті другі оглядини признали все те, що ствердив Паньчишин, а іменно, що Андрія Мельника — *людину освічену, але для вас неприємну, бо він стояв на чолі війська, що боролося за незалежність Західної України,* — що Андрія Мельника побито так, що між його ранами було: зломання 8. правого ребра, ушкодження олегочної і багато инших поважних ран. (Мін. Жихлінські: Там була взаїмна бійка дозорців з вязнями!) А всіх ушкоджень тіла у інж. Мельника було аж 16. Ось дійсність, пане міністре, і та дійсність — подія у Львові — відповіла на брехливий лист польських письменників. Поза тим був іще цілий ряд ріжних бунтів і голодівок політичних вязнів в инших місцевостях. (Шум).

Дійсність виясняє багато річей; дійсність простує фальші, звідки би ті фальшиві слова не падали, чи з уст о. Виремборского, чи з уст того достойника, що повинен був признати й осудити такі надужиття, а не їх заперечувати. (Шум. Голоси: Він осуджує!). Я тепер не знаю, чи маю вірити п. мін. Жихлінському, чи може його товаришеві, котрий кілька днів тому сказав, що було ледви кілька випадків побиття вязнів у Білостоці. Тоді ціла Палата — коли не ціла, то принайменше ті, що

мають іще сумління

— була обурена тим, що п. віцеміністр мірить проступки якоюсь дивною міркою: числом фактів. Якщо було 100 фактів побиття, то обурюється, а як один, то не обурюється. Саме в тих словах п. віцеміністра було дивне для нас те, що п. віцеміністр не обурюється, що був хочби один факт биття. (Мін. справедливости Жихлінські: Жалоби були!). Як було 2 і 3 факти, то може бути 10 і 100. Деж ця тама, що здержує, аби те число не росло? Тепер приходить п. міністр і каже, що п. віцеміністр того не сказав. Хтож бреше, міністр, чи віцеміністр? (Віцемаршалок Осецкі: Прошу не вживати таких висловів! Шум. Мін. справ. Жихлінські: Жалоби були!).

Другий оборонець теперішнього стану тюремщини, о. посол Виремборскі, сказав тепер, що нема биття як системи і давав іще виясненя, що таке система. Але *окремих, спорадичних фактів биття вязнів цей член Тугутівської комісії не заперечив.* А тепер приходить п. міністер і каже, що о. Виремборскі сказав також неправду. Крім цього, як могли ви, пане міністре, покликуватися на свідоцтво комісії Тугута, коли ви самі сказали, що звідомлення тієї комісії нема. Якщо так, якщо звідомлення нема, то не можна оперувати тим аргументом ані за, ані проти. П. міністер зробив так, хоч не знає висліду звідомлення тієї комісії.

П. міністер говорив, що в Польщі так добре, що *можемо похвалитися перед чужими народами*

станом тюремництва

і покликався на свідоцтво проф. Брунеля. У Львові той сам Мельник і инші освічені вязні ствержують, що тільки тоді осягнули свої права як політичні вязні, коли саме *заповіджено контролю стану тюрми* Міжнародним Червоним Хрестом. У львівській карній вязниці від часу візити делегата Червоного Хреста, проф. Брунеля, відносини поліпшилися і вязні одержали повноту своїх прав на основі акту з дня 8. листопада 1924, виданого президентом окружного карного суду. Від того моменту політичні вязні у Львові чулися по людськи, але минув рік — і надійшли відомости про скатування Паславського, пізнійше Оленського. А 10. вересня ц. р. привезено до тюрми Українця Василя Костинюка, скатованого так, що навіть втратив притомність, опісляж прийшли факти 16. вересня — катування Мельника, Зибликевича й инших.

П. міністр не *заперечує фактів*

голодівок,

але каже, що голодівки є наслідком змови. Я бажав би, аби п. міністр хоч один раз спробував, що то значить голодівка, тоді так не говорив би. Але чи п. міністрові відомо, що *люде голодують на те, щоб видобути акт обвинувачення?* Такі випадки були в Рівному, коли людина пересиділася довше як рік у тюрмі і хопилася саме такого радикального засобу, як голодівка тільки з тою метою, щоби доручено їй акт обвинувачення. Тоді цю людину випущено. Не маю тепер при собі тих документів, але я міг би виявити назвище; це студент одного закордонного університету, розуміється — Українець.

А тепер кілька слів про закон. Коли цей закон про тюремництво вносять і чуємо таку промову п. міністра, що *заперечує всі відомі факти биття і знущання над вязнями,* то чогож можна надіятися від того закону? Бо закон — то що инше, а виконання закону — инша річ. Як не уздоровиться відносин, як не буде гостро каратися всіх проступків, що дійсно мали й мають місце, то тоді ніякий закон не поможе.

А коли цей закон хоч би побіжно перечитати, то бачимо, що він не вводить нічого нового. Не говорячи вже про те, що на основі того закону загримується превенційні арешти. Візьмім хоч би кари. Хто накладає кари? Які є кари? Бачимо тепер, що кари накладає по своїй волі начальник тюрми. Як би цей закон уже обовязував, то цей директор львівської тюрми при вул. Баторія, допустившись такого нечуваного проступку, робив би на основі того закону, бож він може накладати кари довільно. Щож отже цей закон поможе!

Дальше говорить закон про контролю. Він створює окрему інституцію контрольорів, інспекторів, окружних ревідентів. Ми маємо соймові комісії для провірки тюремництва і що ця соймова комісія помогла? Що може помогти контроля урядової комісії, що можуть помогти інспектори, коли найвищий контрольор в особі п. міністра заперечує самі факти биття вязнів — усупереч дійсности?

Дальше говорить закон про це, що вязні підлягають лікарській опіці і т. д., а дійсність відповідає на це так, як то мало місце в останнім випадку у львівській тюрмі, де лікарі свідомо укривали проступки тюремної влади і щойно коли допущено приватного лікаря, то він присилував тих судових лікарів скваліфікувати і признати те, що дійсно мало місце. Як би не було нинішньої заяви п. міністра, то може ще яка наївна людина, прочитавши цей закон, повірила би, що може прийти якесь поліпшення. Але коли маємо нинішню промову п. міністра, котрий заперечує навіть самі факти побиття — то цей закон не поможе. І з того, що бачимо й тепер чуємо, виходить, що ми є свідками тієї моральної кризи, про котру я вже недавно говорив у моїй буджетовій промові. Може отруя, що нею заразилася відроджена Польща від держав заборчих, ділає вже так, що *Польща втратила почуття правовости і вже не обурюється на це, на що реагує кожна здорова людина, що ще має сумління.* (Оплески на українських лавах.)

По широкому світі.

Зєдинені Держави мають намір звернути Німеччині її сконфісковане майно підчас війни. Проєкт такого звороту стане предметом найблизшої сесії „конгресу“. Його прихильниками є президент Куліджі і сенатор Борах.

Над англійсько-німецьким торговельним договором, який підписали дві держави, будуть радити ще подрібнійше німецькі та англійські власті цього тижня в Льондоні.

У роковини захоплення влади нинішним СРСР., представники цього уряду в Римі запрохали офіціяльно на бенкет міністрів фашистівського уряду.

Фінансовий проєкт нового фр. міністра фінансів Пенлеве прийняла одноголосно Рада міністрів. Курс франка зріс.

Новий комісар Сирії, сенатор Жувенель, заявив, що заведення мира в Сирії можливе тільки засобами мирного порозуміння. Сирія повинна одержати автономію. Одночасно телеграфічні звістки кажуть про критичне становище французьких військ у Дамаску.

Ватикан має намір створити окремі делегації, яких метою буде розсліджувати обставини, в яких находяться меншости (імовірно: релігійні) в ріжних державах та країнах

Король Аннаму, Кай Дінг, помер у 40-ім р. життя (Аннам, країна на сході Індокитаю, франц. кольонія від 1884 р.; має 6 міл. мешканців і 230.000 квадр. км.)

Рад.-турецький фронт. Переговори між Секі беєм, тур. послом у Москві і Літвіновим довели до заключення оборонної рад.-турецької конвенції. Туреччина і СРСР. на основі конвенції виступають солідарно в справі Мосуля, панмузулманського руху і льокарнських договорів. Туреччина попре рад. політику на сході Европи й Азії. Підпишуть конвенцію з кінцем листопада після повороту Чічеріна.

Радянська Україна.

Кооперативні надуживтя.

Останніми часами помітно дуже часті випадки перепродажі кооперативами предметів першої необхідности приватним торгівцям. Управа Вукоспілки одержала документальні дані про те, що такої перепродажі на більшу скалю допустилася районова кооперативна спілка в Житомірі і житомірський Церабкоп. Перша перепродала приватним торговцям 69 відсотків мануфактури, одержаної від державного мануфактурного тресту для заспокоєння потреб своїх пайщиків, а другий перепродав 50 відсотків одержаної мануфактури. За те притягнула управа Вукоспілки обидві кооперативні установи до карної відповідальности. („Правда“).

Безробіття в Одесі.

На 58 тисяч робітників є в Одесі 40 тисяч безробітних, з того 20 тисяч є членами професіональних союзів. Харківський уряд рішив поширити в Одесі громадські роботи, побільшити число безплатних обідів та зорганізувати висилку частини безробітних на роботи в инших містах. („Правда“.)

Допомога голодуючим из Західній Україні.

Всеукраїнська контора банку закордонної торговлі внесла тисячу карбованців до фонду центральної комісії для допомоги голодуючим на західно-українських землях. („Правда“.)

Стрімголов.

Львів, 10. листопада 1925.

„Польща переживає тепер не тільки економічну, але й моральну кріву" — говорив в загальній буджетовій дебаті голова Українського Соймового Клюбу пос. С. Хруцький. До цих двох кріз слід додати ще й третю: крізу політичну, як внутрішню так і зовнішню.

Польща — згідно з ідеольоґією всіх польських партій без виїмтку — є національною державою, державною організацією польської нації. Всі инші народи: Українці, Білорусини, Німці, Жиди, Литовці, що складають майже половину населення сучасної Польщі, є тільки предметом досвідів польської більшости. Польща є демократичною республикою з конституційно-парляментарним устроєм, але вже два роки не має парляментарного уряду. Сойм, який на основі конституції є всевладний, по суті являється анемічним касиновим клюбом, збірищем менше й більше кепсько вихованих людей, а соймові фракції маріонетками в руках диктаторського, безвідповідального, непарляментарного уряду. Коли центральний уряд є диктаторський і безвідповідальний, то такими ще в більшій мірі є також його бюрократичні представники у всіх ділянках державної адміністрації, особливо на „кресах". Якунебудь державну установу чи ділянку адміністрації не взяти, чи це буде політична адміністрація, чи поліція, чи скарбовість, чи шкільництво, чи навіть суд — всюди різко проявляється та моральна кріза, про яку згадав пос. Хруцький.

Відносини державних чинників і польського громадянства до непольських народів, а в першу чергу до найбільшої 7-ми мілiонової територіяльної нації — Українців — в своїх неґативах осягнули кульмінаційну точку. Сьогодня вже навіть українські протести проти польського режіму не мають тієї різкости, тієї експресії, що мали давнійше. Посторонній глядач або невдумчивий аґент польської влади міг би дійти до помилкових висновків, що українське населення в Польщі погодилося зі своєю долею, що воно зрезиґновано піддалося всім експериментам й операціям, та озброївшись принципами про „непротивлення злу", безвушно доживає хвилі, коли йому буде нанесений останній удар.

Без сумніву, українське населення дійшло до деякої рівноваги, одначе такий стан не є випливом резиґнації, тільки причин і наслідків, — з українського становища — зовнішнього характеру. Те, що було до передбачення на основі нашого знання польського національного характеру, сьогодня здійснюється з невблаганою фаталістичною неминучістю, зі залізною льоґікою.

Що більше! Навіть найбільш „патріотична" польська преса починає добачувати, що все йде стрімголов, що розклад поступає рухом рівномірно прискореним, що вниз котиться їх віз. В польській пресі зявляється безліч лікарів, які хотіли б всякими порошками оздоровити хворий організм, одначе нема відважного, й сміливого й відповідального хірурґа, що перевів би радикальну операцію.

Аж в останніх днях зявилась у Варшаві цікава книжка „Błędy i doświadczenia naszej polityki zagranicznej", якої автор мав відвагу сміливійше глянути дійсности в лице.

Не вдаючись поки-що в ближчий розгляд преміс і висновків тієї книжки та не зупиняючись над виведеними там „зарадчими засобами", мусимо зазначити цю відвагу автора, мусимо підкреслити, що він вірно оцінює положення. Як зі змісту книжки слідно, її автор є великим польським патріотом, активістом, визнавцем великодержавної Польщі, а й він мусів ствердити те, що ми стверджували вже не раз. Тільки в крайній конечности, тільки ставувши віч-навіч з дійсністю, можна було відважитися на таке твердження, що перекреслює всю дотеперішню польську політичну ідеольоґію. А до того очевидно примусила його тільки конечність, тільки свідомість того, що над Польщею висить грізний Дамоклів меч, що крайна небезпека за спиною.

Ф. Ф.

По змові на італійського диктатора.

Винуватці власні та чужі.

В Італії невгавають труси, арешти, слідства, поклики до помсти і насильства. Фашистівська влада ствердила, що змова на Муссолінього була приготовлена, найшла буцімто безпосередніх винуватців, але цього їй мало. Вона шукає широко розгалуженої сіти заговору поза межами Італії, підозріваючи чужинні держави в хитрих затіях проти теперішнього монархістичного ладу, що має аж двох королів, номінального і фактичного: Муссолінього.

Дотеперішні офіціяльні ревеляції фашистівського уряду не розяснюють нічим таємної історії змови. Уряд не в силі найти фактичного матеріялу, який доказував би, що змову приготовляла вся соціялістична партія до спілки з масонами, не кажучи вже про участь цілого французького уряду, підозрілого фашистами в цій акції. За те відомо, що фашисти давно вже приготовлялись до наступу проти поміркованих соціялістів, які були найпалкійшими оборонцями прав пар-

ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ.

Розмова з паном радником.

(Докінчення.)

— Отже Ви вважаєте, що приватні школи У. П. Т. ліпші? — питає пан радник троха мякше.

— Після того, що Ви мені сказали, мушу ствердити, що кожна наша школа стоїть ціле небо вище як ця, яку Ви вважаєте зразковою. У нас крім приписаного шкільного знання одержують діти і старанне національне виховання. Найбільше уваги присвячується в наших школах, очевидно, українській історії, науці про українські землі та українській літературі. Приготовляючи своїх учнів на будучих громадян, наші—особливо середні школи У. П. Т. — позаводили й ріжнородні громадянські установи, як н. пр.: „Наукові читальні", „Літературно-бібліотечні гуртки", „Фільософічно-природничі", „Історично-соціольоґічні та ґеоґрафічні", „Драматичні", „Музичні", „Протиалькогольні", „Пласт" і т. и. У всіх школах У. П. Т. народніх, середніх і фахових звертається велику увагу на практичний бік відповідно до сучасних життєвих потреб української нації. І так: у всіх школах твориться практично шкільні кооперативи, щадничі каси, а далі ріжні варстати, як: ткацько-килимкарські, столярські, шевські, шиття і крою, переплетницькі, моднярства, курси роблення ґузиків і проєктується варстати инших родів ремесла. Також накинену польською владою науку польської мови, польської історії і ґеоґрафії опановують наші діти цілковито і навіть польські державні інспектори висловлюються з великим признанням про инші приватні школи. Це відноситься, очевидно, не тільки до наших львівських шкіл, але також до шкіл У. П. Т. і в краю. Наприклад в Золочеві польський державний шкільний інспектор просто був захоплений новою методою навчання без букварів і звичайних шкільних читанок — тільки за помічю складаних букв, окремих ілюстрованих листків з відповідними текстами та бібліотечних книжечок до читання, очевидно у відповідно уложеному порядку. Захоплювався принціпом: „школа волі і труду" та дивувався надзвичайним успіхам і замилуванню до школи й науки, яке викликує така новітня метода, вповні приноровлена до фізичного й психічного розвитку дітей. Він просив директора нашої школи дозволу, щоби учительство державних шкіл могло приглянутися і прислухуватися методі навчання в наших школах і користало з того. Очевидно, цьому проханню не відмовлено.

Або нпр. в чортківській ґімназії УПТ. заряджує кураторія зразкову лекцію з математики, на яку приїзджають директори і професори дооколичних польських ґімназій та візитатор з рамени кураторії. Очевидно, лекція випала дійсно зразково, а присутні визначні педаґоґи не мали слів похвали. Що в нашій ґімназії УПТ. в Рогатині всі абітурієнти здали іспит зрілости перед чужою комісією зі Львова — про це загально відомо. — Як вчать по наших школах УПТ., може послужити хочаб оці відірвані, але дуже характеристичні факти: Учениця, що з достаточним успіхом скінчила третю клясу одної нашої львівської школи УПТ., здала з добрим успіхом вступний іспит до ґімназії. Визначний ученик пятої кляси польської державної народньої школи переписався до нашої школи. І показалося, що з історії, ґеоґрафії, природознавства та німецького навіть в приближенні не знає стільки, що найслабший ученик дотичної кляси нашої школи. — Навпаки учениця, яка у нас мала загальний достаточний поступ в науці, здала іспит до державної школи з відзначенням. І так далі. Таких прикладів міг би я навести більше, а колиб Ви цікавилися, то можу на доказ послужити й іменами.

— Дуже дякую! Я Вам вірю!

— Тому, пане раднику, не патріотизму ради, але з чисто річевих причин зробите добро для своєї донечки, як що перепишете її з кляшторної школи Н. Н. до нашої рідної школи УПТ.

— Сердечно дякую Вам, пане добродію, за Ваші труди. Ви навели такі незбиті аргументи, такі наглядні докази, що мене цілковито переконали. Я Вам дуже вдячний за це, бо, бачу, що в рідній школі найде моя донечка саме те, чого ми обоє з жінкою бажаємо. Правду сказавши — я досі не знав, як поставлені наші приватні школи.. А тепер зовсім певно запишу мою доньку до рідної школи УПТ.

— Тішить мене дуже, що моя розмова з Вами віднесла успіх. Уважаю свою місію за скінчену. Прощаюся, бо маю ще вступити до кількох хат. Моє поважання, пане раднику!

— Моє поважання! Отже на „першого" вересня зовсім певно маєте мою донечку в рідній школі! — докінчив пан радник, сердечно стискаючи руку біля дверей.

— —

Минув „перший", „другий" і „десятий", минув місяць, минув другий, а донечки пана радника в рідній школі як нема так нема. Вона й далі ходить враз з багатьома иншими дітьми найвизначнійшої української інтеліґенції до приватної кляшторної школи Н. Н. з польською викладовою мовою бо це школа для дітей „з ліпших домів"...

Чи не в той спосіб рекрутуються у нас і ріжні типи „злотої молодежи", відомі з останнього процесу Філясевіча?...

— Над цим повинні застановитися ті, які в чужій школі бачуть спасіння її будучність своїх дітей.

зементу та демократії. Не дивниця, що таку змову вони використали як нагоду порахунків зі соціялістами. Поміркованy соц. партію розвязали. Одночасно арештували ген. Капелльо, особистого ворога Муссолінього. Капелльо був одним з тих, що повів похід на Рим і сподівався нагороди за це, та Муссоліні не зробив його ні воєнним міністром, ні головою міліції. Вражений генерал мав прилюдно висловити погрозу, що на випадок протифашистівської революції він візьме провід революційних банд.

Не бувший посол Цамбоні, а генерал Капелльо мав бути, по останнім вісткам, головним аранжером заговору. Він мав приготовлений до втечі у Францію автомобіль, прибрану маску зі штучною бородою. В провінції Умбрії арештовано людей в одній фабриці амуніції, що стояли з ним у тіснім звязку. У Турині арештували ген. Джіямпієтро і бувш. посла Корзі, а в Римі — Дучі, що проводили опозиційним товариством Італія Лібера (розвязаним кілька місяців тому). На підставі урядових даних нитки змови збіглись у масонських колах Франції, які піддержували змову фінансово. Фашистівська партія заявляє з обуренням, що змова мала на меті підорвати основи теперішнього ладу в Італії в користь її ворогів чужинців. Один з її органів каже так: „Тут діло йде не про життя одної людини, а про життя Муссолінього (прізвище видруковане великими буквами!). Муссоліні стоїть поза всяким писаним і моральним законом, бо він стоїть над ним, так само як понад правом стоїть рідний край, за який убиваємо инших або даємо вбити себе.

Лють фашистівських провідників паде жахом на населення. Вчорашні вороги фашизму, лякаючись переслідувань, зголошуються масово в члени фашистівської партії. А партія почуває свою ще більшу силу. Секретар партії, відмовляючи надто численним неофітам, кепкує собі, що партія мусіла би видрукувати як стій стільки членських карт, скільки Італія має населення. Національно-ліберальна партія і група фракції лібералів у парляменті видала поклик до своїх членів вступити на протязі місяця до фашистівської партії, щоби боронити державу перед антинаціональними елементами, що хотять її знищити.

Чужинна преса, даючи огляд останніх подій в Італії, висловлює в ріжних формах погляд, що джерело змови находиться швидше в самих настроях італійського населення, якому відобрали конституційні демократичні права, ніж у чужинних організаціях.

З церковних справ.

Целібат у перемиській епархії.

Дня 20. жовтня віхалися питомці до перемиської духов. семинарії. Прийнято тільки тих, що заявили згоду на целібат. З тих питомців, які — протестуючи проти примусового целібату — були виступили з семинарії, тепер вернуло з І. року 3-ох, з II. року 4-ох. Решта — около 40 — розбрилася по світі. Між тими є й такі, що були рішені висвячуватися в целібаті, але в доказ солідарности з товаришами тепер не вернули до перемиської семинарії, і шукають собі приміщення або в монастирях або в инших дух. семинаріях. Одначе зустрічають трудноці, бо між нашими епископами є умова, яка датується від часу форсування целібату, що питомець одної семинарії не може бути прийнятий до другої. На І. рік до перемиської семинарії зголосилося щось понад 20 кандидатів (хоч конкурс цього року не був розписаний), які згодились на целібат. Багато між ними таких, що попередніми роками старалися, щоби їх прийнято, але ординаріят не признав їх гідними. Тепер прийнято всіх, бо заява стати целебсом являється під теперішню пору єдиною і всеобіймаючою чеснотою для кандидата на священика...

Питомці, що тепер є на IV. році, після торічнього „указу“ епископа мали би або оженитися, і чекати, аж їх епископ завізве на IV. рік студій, або висвячуватися в целібаті. Це їм і тепер повторено, одначе вони всі остали в семинарії, бо женитися „на вітер“ — ніхто не має відваги. З певністю жде їх неодна прикра несподіванка, бо еп. Коциловський неуступчивий. Ні протести світської суспільности, ні трагедія 40 усунених питомців (а скільки ще таких буде, покаже Станиславів!) не відстрашують його від ломання наших відвічних церковних канонів і звичаїв. Чи не краще було би звернути оцю енергію сліпої упертости на поборювання чужих, ворожих затій? От нпр., щоби епископ прилюдно запротестував проти того, що його підпис знайшовся на проклямації польського обходу „żołnierza nieznanego“. Бити того, хто недужий лежить у ліжку, — це (щоби більш не сказати) не є ніяким геройством.

Вирізки.

Розчарування американських Поляків. — У Польщі „самі ошуканці й злодії“. — В гостях у „русских“?

— Нац.-демократичний (всехпольський) „Дзєннік Звйонзкови“ в Шікаго поміщує звіт з відчиту американсько-польського діяча д-ра Каліша з його вражінь в Польщі. Д-р Каліш ділиться ось такими вражіннями зі своїми земляками в Америці (подаємо за „Іл. Кур. Цодзєн.“, ч. 307 з 8. ц. м.):

„Супроти нужденних заробітків і шаленої дорожнечі, супроти застою в промислі і недостачі спириту не можна завидувати тим, що живуть в Польщі. Фаховець заробляє від 2 до 5 зол., а звичайний обід коштує найменше 2 зол. Тому жебраків є безліч. Другою болячкою є надмір інтелігенції, що не хоче братися до торговлі і промислу. Польський сойм робить прикре вражіння. Звичайна, надто посідний саля. Всі говорять одночасно, нічого не чути, ніхто не знає, про що йде річ. Посли обсипані тяжче критика, одним словом образ тужди й розпуки. Митна війна Польщі з Німеччиною є нонсенсом. З її причини стоять копальні. Німці — то люде приятельські, вирозумілі й мудрі. Поляки надуваються і хотять показати Німцям, що то вони можуть звоювати. Але за те по німецькому боці добробут, по польському — нужда. Земельна реформа є повним фіяском. Парцеляція маєтків то нещастя. Віддано землю людям, які або нічого не продукують, або стільки, щоби з бідою прожитися (Автор має мабуть на думці військове осадництво. — Ред.). Одним словом, Польща, та наша кохана, то не давна Польща. Нема в ній одної доброї річи. Самі ошуканці й злодії, люде непрактичні, незручні, зарозумілі, ліниві і дурні“.

Провідним мотивом усіх цих вражінь є те, що в „Польщі треба стерегтися на кожнім кроці“.

Важко щонебудь відняти від цеї непідхлібної характеристики. Шкода, що д-р Каліш не завитав на „креси“.

— „Русскій“ журналіст А. Юнгша-Ґвовскій, тепер співробітник Корфантівської „Ржечипосполіт-ої“, після своїх поїздок по Волині завитав і до Галичини. З тих поїздок містить він побіжні, менше й більше неграмотні звідомлення, підправлені спеціяльним сосом. Підчас свого побуту у Львові відвідав „русско-польський“ публіцист відомого адвоката д-ра М. Глушкевича. На основі звідомлення в „Ржечипосполіт-ій“ (ч. 304 з 7. ц. м.) між гостем і господарем вивязався такий діяльоґ:

— Пан меценас, якщо не помиляюся, є лідером старорусинів?

— Прошу вас, я не Русин, я все уважав себе русским.

— Це значить ви є Росіянином? — питаю здивований.

— Не в державному розумінні того слова, тільки в національному. Я і мій батько вродилися тут, на Галицькій Руси. Тільки в часі війни короткий час жив я в Росії.

— Якою мовою користуєтеся ви й ваша сім'я?

— Вдома все говоримо по російськи; хоч наші діти, зовсім зрозуміло, побирають науку в польських школах, то одначе знаменито знають російську мову. Є тут 120 російських родин (себто старорускихъ, як тут нас неправильно називають).

— Чи ви є греко-католицького віросповідання?

— Я православний, бо в 1828 р. мої предки не перейшли на унію. — Бачу, що вас, пане редакторе, то все дивує. Чи ви не чули про русских з Прикарпатської Руси, про тих „Галичан“, що їх тут так переслідував австрійський уряд? Мого свояка прогнали з львівської гімназії за те, що читав Пушкіна, а за твори Гоголя нас садовили в тюрму. В околицях Львова маємо чотири русско-православні села (по вашій номенклятурі — російські). В дні проголошення війни австрійські жандарми вдерли до тих сіл і без суду повісили 40 селян. Православних попів, яких я з неб. д-ром Дудикевичем боронив перед львівським судом як посуджених в шпигунстві в користь Росії, — хоч винесено увільняючий присуд — теж вимордували жандарми „Його Цісарської й Апостольської Величности“.

— А яке є відношення панів до польської держави?

— Найприхильніше. Дуже льояльно служимо в урядах, в судах і т. п.

Так мав виглядати цей діяльоґ. Сумніваємося, щоби він у всій своїй основі відповідав дійсности.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Справа нац. меншостей.

9. XI. почала наради спец. комісія знавців, покликана премієром для видання опінії в справі нац. меншостей. В нарадах узяли участь: б. мін. Васілевскі, пос. Звежиньскі, д-р Левенгерц, віцемін. Студзіньскі і секр. секції нац. меншостей при раді мін. Забєжовскі. Мають розглянути матеріяли до урядових внесень про санацію відносин на „кресах“ і справи нац. меншостей.

Протитал. демонстрації в Югославії.

8. XI. були в Спліті протиіталійські демонстрації. Багатотисячні товпи населення ходили улицями й демолювали італ. крамниці. Військо розігнало демонстрантів. Демонстранти, головно студенти, спалили на пл. Єлачіча італ. прапор. Другий прапор знищили перед італійським консулятом. Демонстрували теж проти мін. загр. сп. Нінчіча, котрий ґратулював Мусолінiму з приводу викриття змови на його життя і видав приказ поліції в Загребі, щоби здавила силою проти іт. демонстрацію. 9/XI. багатотисячна товпа в Загребі намагала дістатися до італ. консуляту, щоби задемонструвати проти поступування фашистів супроти югославянського часопису в Трієсті „Єдіност“. Сильні відділи поліції відперли демонстрантів, котрі від рана до пізного вечера повторювали демонстрації. Раз удалося демонстрантам дістатися аж до італ. консуляту і здобути італ. прапор, котрий порвали на шматки і кинули в болото.

Монарх. змова в Баварії.

„Франкфуртер Цтґ.“ приносить вістку про небезпеку нового держ. перевороту в Баварії. Два дорадники б. насл. престола ґр. Зольден і ком. баварської райхсвери ген. Мер питалися властей, що робитиме бав. уряд, коли кн. Рупрехт у найблизшому часі буде чутися покликаним обняти урядову владу. Баварський уряд заявив, що є щоправда настроєний монархістично, але є обовязаний боронити конституцію і тому виступить проти всякого перевороту. „Нає фрає Пресе“ повідомляє з Берліна, що на чолі монархістичного руху в Баварії станув ген. Мер й Ікслендер. Берлінські ур. кола думають, що мають доволі засобів, щоби здавити пробу перевороту.

Повстання обіймає Палестину.

Льондонські часописи повідомляють, що повстання в Сирії зближається до границь Палестини. Сконстатували, що повстанські емісарі продістаються до Палестини.

Начальник Внешторґу.

Уряд СРСР. іменував нач. комісарем Внешторгу Стомонякова. Іменування це настільки замітне, що Стомоняков є рішучим прихильником буржуазного напрямку економічної політики СРСР.

Хто зрадив змову на життя Мусоліні?

Медіолянська „Уніта Католіка“ повідомляє, що Замбоні зрадив його найбільший приятель редактор Квазі. Після нарад над подробицями змови в Олександрії Квазі покаявся і повідомив поліцію.

НАДІСЛАНЕ.

Біржа.

Гроші.

Амер. дол. 6·09·75—6·05·75, канад. дол. 6·66·75—5·65, чеські кор. 0·17·50 — 0·17·75 леї 0·02·50 —0·02·75, франц. франк 0·27·50—0·27·60, швайц. фр. 1·14·00—1·15·00, анг. фунт. 28·66—28·40.

Золото. 20 кор. 24·20 —24·50, 20 франк. 22·50—22·70; 20 марк. 27·50—27·75; 10 руб. 30·80—31·20.

Срібло. Австр. кор. 0·51·25—0·51·50, 5 ав. кор. 2·58—2·62, фльорени 1·29—1·31, рубл. 2·15—2·15·50, рубель дрібним сріблом 1·06 —1·10.

Збіжжя.

Пшениця красна з 1925 р. 20·50—21·50, жито красне, з 1925 р. 15·00—15·15, ячмінь галицький бров. —·— до —·—, овес гал. 16·25 до 17·25.

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

НОВИНКИ.

— **Невинно увязнений.** Від 19. IX. сидів у слідчій вязниці львівського карного суду Іван Попель з Вишенки великої, львівського судового повіту під закидом злочину морду на польськім жовнірі ще з 1918 р. Переведене слідство виказало повну його невинність і злобу легких одиниць, які оґорнені шовіністичною лютістю хотіли знищити невинну людину. Дня 6 листопада припинено проти нього слідство і він вийшов на волю.

— **Новий трамвай у Львові** ч. 10 йде від вчорашнього дня з Гетьманських валів до замарстинівської рогачки.

— **Ucrainica.** В берлінськім дневнику з 24 жовтня 1925 (субота) помістила німецька письменниця Анна Шарльота Вутскі дуже гарний переклад новелі Богдана Лепкого „Цвіт щастя", „Die Blume Glück". Та сама авторка в тому самому часописі ч. 488 помістила літературний нарис п. з. „Ukrainische Dichter" (Шевченко і Франко). Провідною гадкою нарису є слова: Die ukrainischen Dichter rangen von jeher und ringen noch heute gegen eine doppelzüngige Brandung feindlicher Lebenselemente gegen die nationale Schmach und die Verleumdung ihres Volksbewusstseins.

— **Чи вільно завсіди грати копаного мяча?** У Варшаві скінчилась цікава судова розправа, що мала предметом конфлікт рабіна з жидівськими спортовцями. Варшавський рабін запротестував, коли побачив як Жиди грають копаного мяча. Коли арґументи делеґатів рабіна не помогли, Жиди, що прийшли з ним, побили спортовців. Суд засудив рабіна на гривну за нарушення публичного спокою а спортовців на місяць вязниці.

— **Виїзд на Рад. Україну.** На днях виїхали на Рад. Україну після пятиліття еміграційного життя письменник **Клим Поліщук** і його дружина **Галина Орлівна**. З того приводу п. К. Поліщук надіслав нам листа, в якому між иншим дякує всім, що відносилися до нього з сердечною щирістю. Особливо дякує п. К. Поліщук родині о. Івана Рудовича, в якого домі приходилося йому жити й працювати.

— **Нема здорових людей.** Американський лікар Фіск, що є директором „Нюйорського Інституту продовжування життя", заявляє, що на підставі своєї 12-літньої статистики, оглянувши 400.000 пацієнтів, не найшов ні одної особи зовсім здорової. З 40 проц. людей, які не потрібували конче лікарської помочі, більшість була нервових або малокровних. Всі або пили надто багато кави або за багато курили, чи були перепрацьовані.

— **Кому бракує каламар?** Гадав би хто, що якомусь урядовцеві, письменникові або иншому біdоласі, що мусить жити з чорнила. Тимчасом світ довідується, що за каламарем шукає наслідник англійського престола, вернувшись з далекої подорожі по світі. Між його улюбленими предметами на кораблі був також його довголітній каламар, який десь запропастився. Вся двірська служба, а навіть поліція шукає тепер за цим каламарем. Щаслива людина, що не має инших клопотів скінчивши 30 літ і приготовляючись на престол найбільшої світової держави!

— **Перемоги шахіста.** Капабланка, один з найбільших теперішн. сучасних шахістів, грає тепер у Москві. Дня 8. п. м. на 15 одночасних партій з професорами університету виграв 12, програв 2, одна була „ремі".

— **Ще тй мало.** Одна з найбільших кінематографічних артисток Мері Пікфорд, що заробляє річно в Америці міліони, стала директоркою великого банку. Видно, що вражіння акт. її не вдоволяють. Або: що познабирала стільки гроша, що більшість капіталу в банку належить до неї.

— **Посада для ґенерала.** Француська Академія поставила кандидатом маршала Петена, що тепер веде війну в Марокко, на приємнійше, і хто зна, чи не почеснійше становище. Він має стати завідуючим історичного музею в замку Шантії, де колись жив славний рід Конде та Монморенсі. Там є збірка цінних образів, рукописів та инших дорогоцінностей і бібліотека з 30.000 томів. Музеєм завідує Академія. Маршал Петен, коли скінчить мароканську кампанію, поїде туди доживати своїх літ.

З судової салі.

Процес Штайґера.

Двайцять другий день розправи.

Переслухання інсп. Савіцкого зайняло знов майже весь час розправи. На вступі трибунал заявив устами провідника, що на таємність розправи не погоджується. Супроти цього приступлено до переслухання свідка при салі, набитій публикою.

Інсп. **Савіцкі** каже, що в слідстві переслухував його д-р Пйотровскі в присутности слідчого судді Рутки. Д-р Пйотровскі записав такі слова: „і проголошуючи крайно комуністичні гасла сказав, що революція піде в тому напрямі, що щезнуть усякі державні та національні границі". Почувши те свідок звернув увагу д-ра Пйотр. на те, що він того не сказав, що говорив не про комуністичні гасла. І тут почалася між ними дискусія на тему комунізму.

Свідок заявив, що він в тих справах розуміється краще і на наведений текст протоколу не погодився, а натомісць згодився на вписання до протоколу таких слів: „висловляв комунізуючі гасла". На жаль вчора на розправі довідався, що в протоколі всеж таки найшлися „комуністичні гасла". Поза тим його зізнання погоджувалися із зізнаннями інсп. Лукомского.

Прокуратор звертає увагу на суперечність зізнань свідка в слідстві і тепер в тому напрямі, що давнійше свідок зізнав про жалі Штайґера на жидівські кружки в той спосіб немов би він їх виливав так без причини і сам від себе, а тепер твердить, що Штайґер робив це на його запити. Свідок каже, що теперішні його зізнання правдиві, а зізнання у слідстві були зложені під впливом зденервування інцидентом із д-ром Пйотровским.

Провідник трибуналу: Алеж ви складали ті зізнання у слідстві перед поденервуванням.

Свідок: Потім я повторяв зізнання, бо попередній протокол подерто.

Прокуратор: Ви не поділяли концепції Лукомского а все одно в рапортах покликувалися саме на ту концепцію.

Свідок: Так, але пізнійше я зложив инший рапорт.

Д-р **Ґрек** питає свідка, чи він вичерпав усі запити зі свого боку при допиті Пастернаківної. На те свідок відповідає, що при політичних замахах не можна собі уявити виконання замаху, який не мав би асекурантів. Метою тих останніх є обезвладнити свідка, що вказував би на виконавця замаху. Пастернаківну могли асекуранти обезвладнити штилетом, або боксером.

Д-р **Ґрек**: Мені не те цікаве, а що иншого. Чи ви вважали за вказане питати Пастернаківну про щонебудь тоді, коли вона вказала на рух руки Штайґера при киданню бомби.—Свідок каже, що ні. А далі заявляє, що колиб Штайґер говорив щонебудь про комунізм, або про те, що належить до иншого т-ва поза Маккабеєю, то він був би його питав в тому напрямі і щось все таки був би з нього витягнув про комунізм. На запит д-ра Ґрека розвиває свідок цілі картини українських військових організацій.*) Говорить про їх роботу, про справу бл. п. Бессарабової, Гречанівського, Твердохліба та що найцікавійше твердить, що про все те має інформації з львівських українських газет, а дещо знає від конфідентів. Нарешті визнає, що в часі атентату не мав ніяких даних про життя тих організацій і мав пересвідчення, що вони фактично не істнують.

Прокуратор: Ви нам тут розказували широко і докладно про істнування українських революційних організацій, про які ми знаємо. Але я запитаю Вас, чи істнування таких організацій доказує, що замах вийшов від них?

Свідок: Природно, що ні.

Прокур.: А чи між Жидами нема революційних організацій? **Свідок:** Так, є комуністичні. **Прокур.:** А ліпше Поалей Сіону, а Бунд і Комбунд? **Свідок:** Так, істнують. **Прокур.:** А чи ви собі пригадуєте, що в рапорті писали про те, що замах не вийшов від українських комуністичних ні націоналістичних кол? **Свідок:** Так, але не було ще доказів, не було ще статтей в українських газетах. **Прокур.:** А чи поява тих статтей є доказом, що замах вийшов з тих кол? **Свідок:** Природно, що ні.

На тому закінчилося переслухання свідка інсп. Савіцкого.

Прокуратор поставив внесок: 1) на покликання Пастернаківної для переслухання її в справі допиту, який переводив з нею Савіцкі; 2) на конфронтацію інсп. Лукомского з Савіцким. 3) на відчитання телефонограми-рапорту інсп. Савіцкого з 15. IX. в справі атентату, в якій він був переконаний про вину Штайґера.

Д-р **Ляндав** домагається предложення прокуратурою усіх актів, якими вона в тій справі розпоряджає та поширює внесок прокуратора в тому напрямі, щоби конфронтацію поширити ще на Сухенка, Францозову і ком. Віцинського. Крім того домагається відчитання трьох чисел „Ґазети Цоденної", для вияснення звязку зізнань інсп. Лукомского зі статтями у тій газеті. Проти цього останнього внесення запротестував енерґічно прокуратор.

Свід. С. **Ахт**, абсольвент прав, знає обвинуваченого з гімназіяльних і університетських студій. Штайґер був визначним сіоністом і працював у Маккабеї. Позатим свідок не зізнає нічого цікавого.

Свідок Ю. Островскі гімназист нічого нового до розправи не вносить. Бачив, як летіла бомба.

*) Тут то свідок плете „смажені дуби" про апокаліптичну „Волю" і про „Кума". Що до цього останнього, то вважає його за найстрашнійшого. Не знає сердега, що „Кум" або Комітет української молоді істнував ще перед війною і що одинокою його метою були виключно університетські справи. Перед війною займався він акцією для засновання державного українського університету, а по війною організацією українського приватного університету.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру" О. Міткевич:
Хорорів, саля Народ. Дому.
11.XI. „Пан Твардовский".
12.XI. „Вій".
13.XI. „Казка старого млина".
Нові декорації і костюми. 562 33—?

Український мішаний хор Д. Котка
у середу 11.XI. Калуш.
у пятницю 13.XI. м. Рогатин.
у суботу 14.XI. м. Рогатин.
у неділю 15.XI. Підгайці.
у понеділок 16.XI. м. Підгайці.
у вівторок 17.XI. м. Бережани.
у середу 18.XI. м. Бережани. 763 3-?

Надзвичайні загальні збори Кружка УПТ. в Бережанах відбудуться дня 21 листопада цр. о год. 11-ій передпол. у власнім будинку. Предмет нарад: 1) Вибір голови, 2) Внески і запити. *Виділ.* 777 1—1

Кружок УПТ. в Бережанах відкриває з днем 1 грудня цр. приготовний курс до I-шої і вищих кляс гімназійних. Зголошуватися в канцелярії адвоката д-ра Хинча в Бережанах. 777 б) 1—1

Вечерниці з танцями відбудуться дня 14 листопада 1925 в малій салі т-ва Лисенка заходом читальні „Просвіти" на Личакові. Стрій візитовий. Початок о год. 9. Вступ на салю лиш за поіменними запрошеннями, які видає зараз п. Плетінка в „Дністрі" Руська 20, а вдень вечерниць при касі.

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Оповіщення.

Звичайні Загальні Збори „Повітового Товариства Кредитового" коопер. з обмеженою порукою у Тернополі
відбудуться дня 27. листопада 1925 р. в год. 2-ій попол. в салі „Міщанського Братства" при вул. Острожського з слідуючим порядком нарад:
1) Відкриття Зборів.
2) Відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів.
3) Звіт Управи з діяльности і рахунків за рік 1923—24 з предложенням білянсів до затвердження.
4) Затвердження протоколу вальоризації і пересолідення білянсу за рік 1924 та отворення золотого білянсу на рік 1925.
5) Звіт Контрольної Комісії.
6) Уділення Управі абсолюторії.
7) Розділ чистого зиску.
8) Вибір членів Надзірної Ради і їх заступників.
9) Зміна статуту в §§ 14, 23, 42, 50 і 56
10) Внесення і інтерпеляції.
Тернопіль, дня 3. листопада 1925.
771 2—3 **Надзірна Рада.**

КОНКУРС.

Кружок УПТ. в Бережанах прийме до своєї новоутвореної Бурси 10 питомців за місячною оплатою 10 зол. і харчі в натурі. Зголошуватися у адвоката д-ра Хинчія в Бережанах. 777а) 1—1

Дня 23. листопада 1925 р. о год. 12. в полудне в великій салі Народнього Дому в Копичинцях
відбудуться **Звичайні Загальні Збори філії Т-ва „Просвіти" в Копичинцях**
з таким порядком нарад:
1) Відчитання протоколу з попередніх Заг. Зборів.
2) Звіт з діяльности Виділу.
3) Звіт Контрольної Комісії і уділення абсолюторії.
4) Вибір нового Виділу.
5) Вибір делеґата на Звич. Заг. Збори Матірного Т-ва „Просвіта" у Львові.
6) Внески і запити.
Виділ.
776 1—1

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає **Василь Мудрий**. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10